

TA'LİK YAZI VE İBRAHİM EDHEM'İN "RUHU'T-TA'LİK"İ

Doç.Dr.Ali AKTAN

Bilindiği gibi, hicretin ilk üç asrında nesih yazısı, sonraki asırlarda gelişecek olan karakteriyle görülmediğinden daima ikinci planda kalmıştır. İbn Mukle ve İbn Bevvâb gibi bazı hattatların yapmış oldukları yenilikler sayesinde yuvarlak karakterli yazı çeşitleri türedi. Bu yazıları, altı temel yazı şeklinde sınıflandırmak ve hepsine birden "aklâm-ı sitte" veya "şeş kalem" adını vermek âdet olmuştur. Ancak, bu altı temel yazı çeşidi üzerinde ittifak edilememiştir. En yaygın bir tasnife göre bu altı yazı: sülüs, nesih, muhakkak, reyhâni, tevkî' ve rikâ'dır¹. Kimileri aklâm-ı sitteye ta'lik yazıyı da ilave ederek temel yazı çeşitlerini yedi olarak kabul etmişlerdir². İrânlılar ve Türkler İslâmiyet'i kabul ettikten sonra, yeni dinlerinin tesiriyle, İslâm yazısı hâline gelmiş durumda buldukları Arap yazısını öğrenmek ve kullanmak gereğini duymuşlardır. Önceleri bu yazıyı Araplar gibi yazdıkları halde, zamanla millî zevk ve ihtiyaçlarına göre daha başka yazı çeşitlerini ortaya çıkarmışlardır. Meselâ divâni ve rik'a yazıları bu şekilde Türkler tarafından icat edilmiştir.³

Makalemizin konusunu teşkil eden ta'lik yazı ise, varlığını İrânlılara borçlu olan bir yazıdır. Sülüs ve nesih yazıya en mükemmel şeklini veren Osmanlılar ta'lik yazıda da kendilerine has bir ekol kurmuşlardır⁴. Fakat bu yazı daha ziyade İrânlılar tarafından geliştirilmiş ve kullanılmıştır.

Ta'lik yazının kendi arasında, karakterleri birbirinden farklı şekilleri vardır. Bu bakımdan bunları ayrı başlıklar altında incelemek istiyoruz.

a. İrân Ta'likü

İrânlılar, Arap yazısını önceleri, olduğu gibi taklit etmişlerse de, zamanla kendi zevklerine göre değişiklikler yaparak kendilerine özgü ta'lik yazıyı meydana getirmişlerdir. Bu yazının ortaya çıkış tarihi kesin olarak belli değildir. Ancak, hicrî V. asır-

dan itibaren teşekkül etmeğe başlayıp, VII. asır ortalarında ayrı bir yazı hüviyeti kazandığı, VIII. asırda ise yaygınlaştığı tahmin edilmektedir⁵. Arap yazısının İrânlılar tarafından geliştirilen bu özel şekli, İrânlıların eski Pehlevî yazısının tesiri altında meydana gelmiştir⁶.

Pek azı müstesnâ olmak üzere, harflerin çoğu yuvarlağimsi birbirine girmiş vaziyettedir. Yazı-

1. Bu tasniften farklı olarak aklâm-ı sitteyi: sülüs, nesih, ta'lik, reyhâni, muhakkak ve rikâ' (Mustafa Âli, "Menâkıb-ı Hünerverân", yayınlayan: İbnülemin Mahmud Kemal, İstanbul 1926, s. 10; Corci Zeydân, "Medeniyet-i İslâmiyye Tarihi", İkdâm Matbaası, İstanbul 1328, C.III, s.102) veya: divâni, rik'a, sülüs, ta'lik, nesih ve icâze şeklinde gösterenler de vardır (M. Tayyib Gök-bilgin, "Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlimi", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını, İstanbul 1979, s.31). İsmail Hakkı (Baltacıoğlu) ise "Türk Yazılarının Tedkikine Medhal" isimli makalesinde başlıca yazı çeşitlerini: Küfî, sülüs, ta'lik, divâni, siyâkat ve rik'a olarak göstermektedir (Dârülfünûn İlahiyat Fakültesi Mecmuası, İstanbul 1926, Sayı 5-6, s.123).
2. Habîb, "Hat ve Hattâtân", Matbaa-i Ebuzyyâ, İstanbul 1305, s.21.
3. Divâni yazı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Ali Aktan, "Divâni Yazı", **Vakıflar Dergisi**, İstanbul 1990, Sayı XXI, s.361-373.
4. Türk hüsn-i hat ekolleri hakkında bkz.: Ali Alpaslan, "Ecoles Calligraphique Turques", **İslâm Tedkikleri Enstitüsü Dergisi**, İstanbul 1973, Sayı 1-4, s.265-278 ve "İslâm Yazı Sanatı" (**Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi**, Çağ Yayınları, İstanbul 1989, C.XIV), s.478-484, 507-510.
5. Habîbullah Fezâilî, "Atlas-ı Hat", İsfahan 1391, s.405. Ta'likin V. ve VI. yüzyıllara ait örnekleri için bkz.: Moritz, B., "Arabistan (Yazı)" mad., **İslâm Ansiklopedisi**, C.I, levha IX.
6. Moritz, B., a.g.m., s.509; Habb Efendî'nin kanaatine göre bu yazı Hoca Ebu'l-Âl vüûda getirmiştir (Hat ve Hattâtân s.21); Reyçman, J., Zajackowski, A., **Handbook of Ottoman Turkish Diplomtics**, Paris 1968, s.111.

da, hız temin etmek gayesiyle, gerektiğinde munfasıl harfler bile, kendilerinden sonra gelen harflere birleştirilmişlerdir. Çizgiler yer yer inceli kalınlaştığı, harfler duruma göre değişik şekillerle yazılabildiği için yeknasaklık görülmez. Nasta'lik ve şikestenin zuhûruna kadar, özellikle hükümdarların ve kadınların divanlarında çok kullanılmıştır. Ayrıca, dîni eserlerin dışında kalan kitap ve mecmualar da bu yazı ile yazılmıştır. Bilâhare ölü yazı durumuna düşmüş olmakla beraber, nasta'lik ve şikeste yazılarına esas teşkil etmesi bakımından tarihi değerini daima korumuştur⁷.

Burada bir hususa açıklık getirmemiz yerinde olacaktır. Sözü ettiğimiz bu yazı, yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi, Osmanlıların ta'lik diye bildikleri yazıdan çok farklıdır. Çünkü Osmanlılar, İranlıların nasta'lik dedikleri yazıya ta'lik adını vermişlerdir. İranlıların ta'lik dedikleri yazı ise bizde hiç tanınmamıştır.

b. Osmanlı Ta'likî (İran nasta'likî)

Birbirine girmiş harfleri ve intizamsız daireleriyle ta'likin ilk şekli İranlıların zevkiyle pek bağdaşmadı. Bu sebeple hicrî VIII. asır ortalarında, esas ta'lik ile nesihin mukâyesesinden hem nesihin yeknasaklığını hem de ta'likin eksikliklerini telâfi eden, İranlılara mahsus bir yazı çeşidi meydana geldi⁸. Bu yeni yazıya, nesih ve ta'likin bazı unsurlarını taşıdığı veya ta'lik yazının yerini aldığı için "nesh-i ta'lik" adı verilmiş, bilâhare söyleme kolaylığı olsun diye nasta'lik denilmiştir.⁹ Osmanlılar ise bu yazıyı ta'lik diye adlandırmışlardır. Günümüz Türkiyesinde de mücerred ta'lik teriminden anlaşılan yazı budur.

Hemen hemen bütün hat tezkirelerinde, Timur'un muasırı olan Tebrizli Mir Ali, nasta'likin gerçek kurucusu olarak gösterilmektedir¹⁰. Mir Ali'nin sanatkâr elinde yolunu bulan bu yazı, Fatih devrinde İran'dan gelen bazı hattatlar vasıtasıyla Osmanlı diyarına intikal etmiştir¹¹. Yazma eserlerin elden ele dolaşması, özellikle edebiyat çevrelerinin İran ile yakın ilişkileri, İslâm dünyasının gözlerinin İstanbul'a çevrilmesi, hepsinden önemlisi Osmanlı sarayının İranlı sanatkârlara kapılarını açmış olması bu intikali kolaylaştırmış ve nasta'likin yayılmasına vesile olmuştur.

Özellikleri

Her harf, belirli ölçü ve kaidelere bağlı olup belirli şekillere sahiptir. Çizgiler, yer yer inceli kalınlaşırlar. Yaklaşık olarak 1/6'sı düz, geriye kalanı yuvarlağımsıdır. Dikine harfler sağa doğru meyletmiştir. Harekeler ancak yanlış okuma ihtimali bulunan yerlerde konulmuştur. Bir sonra gelen kelime, bir önceki kelimenin son hecesi üzerinden yazılmaya başlandığından, diğer altı çeşit yazıya nazaran, aynı yere ta'likla daha çok şey yazılabilir¹².

Ta'lik yazıyı daha iyi tanıtabilmek için sülûs ile karşılaştıralım. Elif, dal, rı, nun gibi harflerin zülferi ve ayrı yazılmış 've' harfinin kancası düşmüştür. Fe, gaf, vav gibi gözlü harflerin gözleri kapanmıştır. Be, kef harflerinin kuyrukları ise iyice kısalmıştır. Çanaklı harflerin çanakları büyümüş ve satır çizgisinden aşağıya doğru sarkmıştır. Şın harfinin üç noktasına karşılık, bazan sin harfinin altına da üç nokta konulur. Lamelif harfi, tabanda birbiriyle birleşen iki paralel çizgiyle 'U' harfine benzemektedir.

İranlılar bunu kitap yazısı olarak kullanmışlardır.

b-1. İnce Ta'lik ve Ta'lik Kırması

Osmanlılarda ta'likin ince ta'lik ve ta'lik kırması denilen çeşitleri vardır. Ancak ince ta'lik, ta'likin bütün harflerinin belli nisbetlerle hiç değiştirilmeden, olduğu gibi küçültülmüş şeklinden ibarettir. Bunun, ince uçlu kalemle yazılan, son derece küçültülmüş şekline ise ta'lik gubârîsi adını vermişlerdir¹³.

Ta'lik kırmasına gelince, herkesin zevki ve kabiliyetine göre, bazan ta'lik harflerinden fedakarlıklarda bulunmak, bazan da diğer yazıların elverişli harflerinden ilaveler yapmak suretiyle çeşitli şekillerde yazılmıştır¹⁴.

7. Habîbullah Fezâilî, a.g.e., s.419.
8. Habîbullah Fezâilî, a.g.e., s.444.
9. Habîbullah Fezâilî, a.g.e., s.601; M.Bedreddin Yazır, "Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli", Diyanet İşleri Başkanlığı yayını, Ankara 1972, C.I, s.96.
10. Mustafa Âli, a.g.e., s.32; Nefeszâde İbrahim, "Gülzâr-ı Savâb", yayına hazırlayan: Kilisli Muallim Rifat, Güzel Sanatlar Akademisi yayını, İstanbul 1939, s.23; Suyolcuzâde Mehmed Necib, "Devhatü'l-Küttâb", yayına hazırlayan: Kilisli Muallim Rifat, Güzel Sanatlar Akademisi yayını, İstanbul 1942, s.126; Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin, "Tuhe-i Hattâfın", yayına hazırlayan: İbnülemin Mahmud Kemal, Türk Tarih Encümeni yayını, Devlet Matbaası, İstanbul 1928, s.688; E.Hakkı Ayverdi, "Fatih Devri Hattatları ve Hat Sanatı", İstanbul Fetih Derneği yayını, İstanbul 1953, s.51, dipnot 32; A.Süheyl Ünver, "Türk Yazı Çeşitleri ve Fâideli Bazı Bilgiler", İstanbul 1953, s.18; İ.Hakkı Baltacıoğlu, "Türklerde Yazı Sanatı", Türk ve İslâm Sanatları Enstitüsü yayını, Ankara 1958, s.62; Nâci Zeynüddin, "Musavverü'l-hattî'l-Arabî", Beyrut 1974, s.375; Habîbullah Fezâilî, a.g.e., s.453-454. Nasta'likin ibtidâi örneklerine XIII. yüzyılda rastlanmaktadır. XIV. yüzyılda daha belirgin bir şekle girmeğe başlayan bu yazının XV. asrın başlarında bütün özellikleriyle ortaya çıktığı bilinmektedir (bkz.: Ali Alpaşlan "İslâm Yazı Sanatı", s.503). Buna rağmen Mir Ali'nin nasta'likin mücidiymiş gibi takdim edilmesi, onun nasta'likin gelişmesine yaptığı büyük katkılardan olsa gerek.
11. E.Hakkı Ayverdi, a.g.e., s.52.
12. Habîbullah Fezâilî, a.g.e., s.603
13. M.Bedreddin Yazır, "Eski Yazıları Okuma Anahtarı", Vakıflar Genel Müdürlüğü yayını, III.baskı, Ankara 1978, s.139.
14. M.Bedreddin Yazır, a.g.e. s.139.

Bizde ta'lik yazı, çeşitli şekilleriyle ilmiye sınıfının resmî yazısı olarak benimsenmiş, özellikle vakıf dairelerinde¹⁵, kadılıklarda ve şer'îye sicillerinde kullanılmıştır. Fetvâlar dâimî sûrette ta'likla yazılmıştır¹⁶. Nâme-i hümayûn defterlerinde kullanılması usûlden olmadığı halde, İran şahlarına gönderilen bazı nâmelerin sûretleri de bu yazıyla yazılmıştır.

b-2. Ta'lik Celisi

Ta'likin irisidir. Fakat bu iriliğin belli bir sınırı yoktur. Özellikleri bakımından, ta'likten farklı değildir. Cami veya evleri süsleyen levhalarla medrese, kütüphane, çeşme, âbide ve türbe kitabeleleriyle mezar taşlarında kullanılmıştır. Harflerinin boyu kısa olduğu için, billhasa dar ve uzun zeminlerde sülüs celisine tercih edilmiştir. Yazının iriliği, yazıyla okuyucu arasındaki mesafeye göre ayarlanmıştır.

c. Şikeste

Ta'lik, hızlı yazmaya elverişli olmadığından İranlılar, hızlı yazı yazma ihtiyaçlarını karşılayabilmek için, ta'likten kendilerine mahsus üçüncü bir yazı çeşidini çıkardılar ve buna şikeste ta'lik (kıyma ta'lik) adını verdiler. Nesta'likin zuhûrundan sonra, yine aynı nedenle, nesta'likin değişik bir şekli olan şikeste nesta'lik meydana geldi. Fakat bu yazıların sabit şekilleri yoktur. El yazısı oldukları için, değişik şekiller arzederler. Hâlen İran'da, resmî ve gayri resmî pek çok alanda kullanılmaktadır¹⁷. Osmanlı memleketinde ise bu yazı nâdiren kullanılmış ve pek benimsenmemiştir. Bu bakımdan şikeste üzerinde daha fazla durmaya gerek görmüyoruz.

Bu sunuş yazısından sonra İbrahim Edhem'in "Rûhu't-ta'lik"ına geçelim. Risâleyi kaleme alan Mektûbî İbrahim Efendi, Yesârî Mehmed Efendi'den (Ö. 1798) yıllarca ta'lik dersleri almış ve mezun olduktan sonra on beş sene kadar eski şeyhülislâmlardan İvaz Paşazâde Hacı İbrahim Bey'in (1715-1789)¹⁸ kâtipliğini yapmıştır. Bilâhare ta'lik yazısı öğrenmeye hevesli olanlara rehber olmak ve onları bu işe teşvik etmek maksadıyla bir risâle yazmıştır. "Rûhu't-ta'lik" adını verdiği bu risâle 235 mm. boy ve 125 mm. eninde 16 varaktan ibâret olup her sayfada 65 mm. uzunluğunda 19 satır bulunmaktadır. Serlevhası müzehheb, cedvelleri yaldızlıdır. Yazılış gâyesine uygun olarak ince ta'likla kaleme alınmıştır. Müellif hattı olup 1214 (1799-1800)'te tamamlanmıştır.

Eser bir mukaddime, üç tâlim ve bir hâtimeli ihtiva etmektedir.

Mukaddime bölümünde yazı araç ve gereçlerinden kalem, kalemtraş, mürekkep, hokka, kâğıt, âhar ve boya hakkında bilgiler verilmektedir.

Birinci tâlimde 'elif'ten 'ye'ye kadar yirmi sekiz harften her birine ait kâideler açıklanmaktadır. İkinci tâlimde terkiib, kıta, celî ta'lik hakkında açık-

lamalar vardır. Üçüncü tâlimde ise ta'likin hurdesi yani kitâbetin kâideleri verildikten sonra serbest karakterli dört vecih yazıdan ve bu meyanda şikeste ta'likten da bahsedilmiş ve her birine örnekler verilmiştir.

Hâtime bölümünde ta'lik üstadlarından Mîr İmâd el-Hasenî ve Koca Mîr'in yanısıra İstanbul'da yetişen meşhur ta'lik hattatları tanıtılmıştır.

Türk Ta'lik Mektebi'nin kuruluş yıllarında ve o günün yazı üslûbuyla yazılan bu risâleyi Türk okuruna kazandırmanın yararlı olacağı düşünceyle aynen yayınıyoruz. Yer yer geçen Arapça ibârelerin Türkçe karşılıkları dipnotlarda gösterilmiştir.

Bu vesileyle risâlenin müellifi ve hattatını rahmetle anıyoruz.

RUHU'T-TA'LİK *

Mebde-i esrâr-ı aklâm dû nîm. Bismillâhirrahmânirrahîm. Evvelâ hamd-i bî had ve şükr-i lâ yuad, ol hâlık-ı levh u kalem ve sâni-i hurûf ve rakam olan hazret-i hallâk-ı âleme olsun ki kitâb-ı kâinât ve resâil-i mevcûdâtı çâr-ahruf unsurdan terkiib ve tekvîn idüb sahîfe-i rû-yi zemîni hurûfât-ı nebâtât ile nakş ve tezyîn ve kelimât-ı hayevânât ile vahdâniyyetini tebyîn eyleyüb kit'a-i celîle-i insâniyye ile kemâl-i kudretin isbât ve temkîn eyledi. Ve salât, cemîle-i eltafû'n-nükûş ve selâm, cezile-i eşrefül-cüyûş, ol elifi -enbiyâ ve mîm-i muhabbet ve yâ-i asfiyâ olan peygamberimiz Muhammed el-Mustafâ -aleyhi efdalü's-salavât ve ezkâhâ-¹⁹ hazretlerinin meâni sahâyif-i kitâbhâne-i evvelîn ve mebâni-yi meârif-i ibâdethâne-i âhîrîn olan rûh-ı pâk-ı itrînâk, tayyibe-i levlâklerine (2a) olsun. Ammâ ba'd:

Bu abd-i zaifüt-terkiib ve nehîfü'l-kalem yani Mektûbî İbrahim Edhem, cüz'-i sabâvetinden işbu nüsha-i âvân-i kitâbete gelince, hurûfât-ı ömrünü hatt-ı ta'lik terkîbine sarf ve bend ve kitaât-i evkâtini eurâk-i âfâk-ı kitâbete sebt ve kayd idüb, varak-şümâr-i murakkaât-i esâtîz ve hâssaten üstâd-i ekrem ve hulâsa-i esâtîz-i akdem olan Cennet-mekân üstâdim Yesârî Efendi merhûmdan sinîn-i

15. A.Süheyl Ünver, a.g.e., s.18.

16. M.Tayyib Gökbilgin, a.g.e., s.42; Lajos Fekete, "Einführung in die Osmanisch-Türkisch Diplomatik der Türkischen Botmässigkeit in Ungarn", Budapest 1926, s.XIX.

17. Habîbullah Fezâilî, a.g.e., s.640.

18. İbrahim Bey hakkında bkz.: Mehmed Süreyyâ, "Sicill-i Osmânî Yahud Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye", Matbaa-i Amire, İstanbul 1308, C.I, s.143-144.

* Başlık tarafımızdan konulmuştur. Rûhu't-ta'lik adı risâlenin metni içinde verilmiş olup serlevhada gösterilmemiştir.

19. Salâtın en faziletlisi ve en hâlisi O'nun üzerine olsun.

kesire taallüm ve me'zûniyyetimden sonra on beş sene dahî, -merhûm ve mağfûrun leh-²⁰ İvaz Paşazâde Şeyhulislâm-i esbak el Hâc İbrahim Bey Efendi'nin hizmet-i kitâbetleriyle teşerrûf idüb bi-lutfi'llâhi'l-meliki'l-kadîr, dest-i hakîr ve akl-i kasîr, husûl-pezîr eylediği kavâid-i hatt-ı kitâbeti mehmâ-emken târif ve işkâl eyledi. Hüsn-i hatt-ı ta'lîka mâil ve heveskâr ve şekl-i zîbâ-yı dürer bârına taalluk ile muhabbet-şîâr olan hoş-tab' zümre-i müsteiddînin mübtedîlerine reh-nümâ ve müşevvik olmak için bir mukaddime ve üç tâlim ve bir hâtîme ile bir risâle tahrîr olundu. Çendîn sûtûr ile hurûf-i nâm-ı hakîr mestûr ve ta'lik-nüvisân beynlerinde mezkûr ola. Ve ba'de'l-itmâm "Rûhu't-ta'lik" nâmiyle benâm oldu. Eizze-i kirâm ve erbâb-ı aklâmdan niyâz olunur ki: (2b) zuhûr ve sudûr iden kusûr ve kûsûrunu afu ve mestûr idüb, ancak hüsn-i nazar ile im'ân ve nûkûş-i letâif-beyânına vaz'-ı imzâ-yı istihsân buyurmaları me'mûl-i hakîr-i nâ-tüvândır.

Mukaddime Âlât-i hat ve tânfi beyânındadır.

"el-Hattu hendesetün rûhâniyyetün tezharu bi âletin cismâniyyetin"²¹ misdâkinca evvelâ sahîfe-i zihni, sûtûr-i istikâmetle muhar-rır, kelime-i dest-i kalem-peyvesti metânet ve safvet ile mukarrir olan kimse kâmet ve cesâmette mütedil olan kalemi ki kat'ı ne düz ve ne ifratla münharif ola; itidal üzere sırcalı tarafından ola. Ve hacmi dahî itidal üzere ola. Kalemtraş dahî keskin olmak şarttır. Bazı keskin ve tiz İngiliz çakısıyla dahî temiz kat' olunur. Ve şakk-ı ünsî ince, şakk-ı vahşî kalınca olması dahî müteârifdir.

Mürekkebin âlâsı acem nefti dûdesinden²² renkli ve ince olub, çukadan süzülüb hokkada terbiye oluna. Yâni bir vâsice eski maden yahut derânî şam'lı gümüş ve pirinç hokkaya pâk harîr lîka ile vaz' idüb akşamlarda bir kaç katre âb-ı sâfi vaz' ve terk oluna. Sabahlarda karışdırub bâdehû vaz'-ı kalem ve tahrîr-i rakam oluna. Eyyâm-ı sayfda her gece, eyyâm-ı şitâda gâhice. Ve mikdâr-ı âb dahî mürekkebin gılzatı mikdâr-ınca (3a) ola. Vasat kalemine ziyâdece, hatt-ı celîye dahî ziyâdece vaz' oluna. Mümkün olduğu kadar hokka müteaddid ola. Zîrâ ekseriyyâ eyyâm-ı sayfdâ, bâhusûs lodos havalarında eşnâ-yı istîmâlde bir gılzat âriz olur. Ol vakit bir kaç katre su vaz' idüb, ol hokkayı terz idüb başka hokka istîmâl oluna. Zîrâ su vaz' olunduğu hynde der-akeb istîmâl olunsâ cereyâ-nında râbita olmaz. Su yerine eftimûn ve zağ-ferân ve karanfil suları gibi eczâ suları vaz' olunsâ ibtidâ hoş gelür, ammâ sonra durdukça taaffün idüb mürekkebi ifsâd ider. Hemân âb-ı sâfi kâfidir.

Kağıdın âlâsı pişkin ve kalem-gîr olmaktadır. Yâni vechinde mürekkebe yayılmayub ka-

lem-i muciz-beyân, sühûlet ve letâfetle cereyân bulmaktadır. İnce ve tokluğuna mahall-i iktizâsına göre itibâr olunur. Ammâ kitâbet olunacak kağıdları, bâ-husûs âbâdîleri ve ince ve gevşek kağıdları âherlemek şarttır.

Evvelâ neşâ âheri tilâ olunub, sâniyen üzerine yumurta âher tilâ olunmak âlâdır. Neşâ âherinin tabhı, vech-i mârûf üzere, bir fincan âlâ neşâyâ otuz fincan mikdârı su vaz' idüb bir dirhem mikdârı ıslanmış balık tutkalı ve iki dirhem mikdârı zamğ-ı Arabî ve bir dirhem mikdârı şab-i muharrik (3b) vaz' oluna. Bâhusûs gevşek kağıdlara şab ziyâdece lâzımdır. Pişkin ve sert kağıdlara hiç istemez. Tutkal kuvvet virüb, zamk cilâ, şab dahî metânet virür. Yumurta âheri dahî vech-i mârûf üzere beyazına şab vaz' ve tahrîk oluna. İncir dalı yâhud incir sûtû ile kesdirilüb bir mikdâr meks oluna. Köpüğü mahvolub lûâb gibi oldukda temiz sünger ile tilâ oluna. Yalnız neşâ âheri ve yalnız yumurta âheri dahî elvirir. Lâkin bu vech üzere, ikisi dahî tilâ olunsâ rânâ ve âlâ olur. Hatmi çiçeği lûâbı ve ayva çekirdeği lûâbı gibi lüzûcetli şeylerden ve muhallebiden gûnâ-gûn âher olur. Ashâb-i tabâyi' tecrübe ile anları bulur. Lâkin zikrolunan neşâ ve yumurta âherleri cümlesinden akvâ ve mukaddem ve cümle hattâtin içinde makbûl ve müsellemdir. Elvân-ı kağıd boyalarının dahî envâi çoktur.

Asfûr tohumu ve süsem çiçeği ve jengar ve gelincik çiçeği ile gûnî-gûn fâhir renkler olur. Hıyn-i hâcetde erbâbından ahzoluna.

İşbu âlât-i selâse-i müntehab, yâni kalem ve kağıd ve mürekkebe, evâdi-yi ezkiyâda hâzır ve müheyyâ oldukda, kavâid-i âtiyye-i mer'iyye üzere nüvişte ve iş'âr ve cild-bend-i zihni hûşmendinde mahfûz olan nûkûş-i hendese-i rûhâniyyesini, zikrolunan âlât-i cismâniyye ile nakş ve izhâr (4a) ideler. Nev-be-nev terakkiler bulub, isr-i kudemâyâ gideler. Mevlâ-yı zül-celâl, sahîfe-i âmâllerinde hüsn-i hat maksûdların ber-kemâl eyleye. Âmîn.

Tâlim-i evvel

Mebde-i cemî-i hurûf ve esmâ olan' eliften müntehâ-yı tâlim-i müsemmâ olan 'ye' ye varınca yirmi sekiz harfin tâlimini, yâni her birinin resim ve haddini ve fi'l-cümle kavâidini beyân ider. Hatt-ı ta'likde²³ meşk kalemi ve

20. Allah'ın rahmet ve mağfiretine mazhar olmuştur.

21. Hat, maddî bir âletle meydana çıkan rûhî bir hendesedir.

22. Hâşiye: Acem nefti dûdesi tedârikinde usret olmağla bedeli bezîr dûdesidir. Dûde siyah ve tamam ve zamk ve sahku ihtimâm üzere ola.

23. Hâşiye: Ebû'l-hutût olan işbu hatt-ı ta'lik ile lisân-ı Fârisî, zarâfete mebnî ve ikisi dahî İran ve Fars memleketlerinden zuhûr ve neş'et eyledikleri cihetten birbirleriyle kadimden ülfet ve imtizâcları olmağla zebân-ı Fârisî, hatt-ı ta'like mahsûs gibidir. Hattâ sülûs hattıyla yazılsa çendân yakışmaz. Belde-i tayyibe-i Kostantiniyye'de ter-

celi ve hurdenin cemî merâtibinde tâlim ve kâideleri birdir. ancak bazı etvârda ve şive-i kalem ile refârdâ bazan başka bir edâ iktizâ ider. Her biri mahallinde târif ve icrâ olunur. Temsil-i harf-i vâhidi şahs-ı vâhide teşbih eylesek, racül-i kâmilde terkîb olan cism ü cân ve hüsn ü ân ve âzâ-i mādûde-i insân, sabî-yi nâ-tüvân iken dahî mevcut ve ayân olub her bir eczâ ve âzânın kâmet ve cesâmeti, şahs-ı mezbûrun sığar ve kiberine göre kavduğu gibi her bir harf ve terkîbin tâlim ve kavâidi dahî kendi kalemiyle bir siyâk üzeredir.

Elif: Üç nokta boyu kâmet-i mevzûneyle bâlâsı nisf nokta sağ cânibine mâil ola, ammâ vasatında kausiyyet olmayub zâtında müstakîm ola.

Be: 'Bâ'nın tûlünün hadd-i muayyeni olmayub, hadd-i îtidâli on iki nokta, kasîri üç ve dört nokta mikdârı (4b) mahalline göre dahî ziyâde olur ve âhiri-ü ucu, dunbâl-i zembûr misâli gümmîce olub, zeylinden nisf nokta mürtefice ola. İhvânı olan 'te' ve 'se' harfleri dahî, efrâd-i hurûf ve encûmen-i terâkibi mârûfda, bi-aynihî bu şekil ve endâmıda hîrâm iderler. Ancak aded-i nukât ile fark ve temyiz oluna. 'Kef' ve 'fe' keşîdeleri dahî böyledir.

Cim: 'Cim'in ham-ender-ham olan cesim nokta mahremi 'nun' ve 'lam' kâseleri gibi, kutri-ü derûnu üç nokta mikdârı olub, ancak zeyl-i yemîni bir mikdâr küşâde ve kayd-i seri yesârı tarafına imâle ve kayd-i cisimden âzâde ola. Ahaveyni olan 'ha' ve 'hi' harfleri dahî bi-aynihî bu şekil ve bu tâlimde olub, ancak biri sâdedil bir server ve birisinin ser-tâci mücevher-i dürdür. 'Dal', 'rı'ya hem-ser oldukda re's-i sâdesi müdeverer olub refiki olan râ-i refik, 'dal'in lihyesini takbil ider gibi kat'î kalemine tâbî olub, serinden dâmeni bir nokta aşığı ola. 'Dâl'-ı mezkûrun seri bir nokta, vasatı nisf nokta, dâmeni boyluca, yâni iki nisf mikdârı ola. 'Dâl'-ı sâninin seri düz ve dâmeni nisf nokta olub, gûyâ 'dâl'-ı evvelin küçük karındaşıdır. Birer cevher ile ikisi dahî 'zel'e ibdâl olur.

Rı: 'Râ'-i sâni ki bir cevher ile nisf-i zer olur. Seri ince ve ber-hevâ ve nisf-i ahîri hakk-ı kalem ile mücessem olub, bir ser ile iki (5a) pâ vaz' ve inşâ olunsa bir tayr-ı cemîl hey'etini tahsil ider. Bunun dahî serinden bünü bir nokta aşığı ve lâkin şekil ve endâmı başka bir vâdidir.

Sin: 'Sin'in evvelki dendânı gâyet ince ve ikinci dendânı müdeverce ve üçüncüsü mikdârınca tokca olub, her birinin hadd-i vasatı nisf nokta ve birbirinden kalınca ve kebirce ve aşığıca tertib olunub, mecmûnunun süzüntüsü, yâni evvelinden âhirine dek olan meyli bir nokta ola ve kâsesinin evveli, yâni dendândan aşığı inişi tokca bed' olunub bir nokta boyunca oldukda ince ola. Ba'dehû hakk-ı kalem ile kâse çevrilüb, taraf-i yemîndeki imtizâc mahal-

line mühâzî oldukda hakkını bulub, mâfevki ince ve derûnu üç nokta ola ve ucu evvelinden nisf nokta aşığı ve nisf nokta içeri ola.

Şin: yâni keşîdeli şin, hakk-ı kalemler münharif ve nezâketlice bed' olunub, süzüntü ile çekilüb sülüsânı mertebeye geldikde iki bçuk nokta aşığı inüb temekkün ide. Andan nihâyetine varınca nisf nokta yukarıca gidüb, 'ye' keşîdesi gibi bunun tûlünün dahî hadd-i muayyeni olmayub, mahalline göre on iki, on üç nokta mikdârı husûn bulduğu mikdârda karar virüb, ancak sülüs-i ahîre gelürken bir mikdâr düzce gidüb, oturak(5b) tâbir olunan temkîniyyet icrâ olunarak, intihâsına varınca nisf nokta yukarıca ola. İbtidâsından intihâsına doğru, bir hatt-ı müstakîm çekildikde, hatt-ı mezkûr ile mâ-beyn-i intihâ iki nokta ola. Oturak tâbir olunan mahal nisf nokta ziyâde olur ve oturak dediğimiz mecmû-i keşîdelerde ve kâselerde ve bilcümle oyuntulu harflerde, ve dendânlarda dahî şarttır. 'Şin' kâsesi, keşîde-mukârin olmağla cüz' ice aşığı sarkub, habbe misâli tûlânî olmak kâidedir ve bu 'şin'in noktaları terk olunsa 'sin'-i selîm olur ve mukaddemki 'sin'-i sâdeye üç nokta tahmîl olunsa 'şin'-i şeker olur.

Sad: 'Sad'ın çeşm-i mahmûru, bādâmî olduğu gibi, ser-i mebrûru dahî bādâmîdir. Yâni derûnundaki beyaz, bādemiyyü's-şekl olduğu gibi, siyâhî dahî cümleten bādemiyyü's-şekildir. Tâlimi: Re'siyle kâse aralığı üstü nisf nokta, mâtahtından hatt-ı müstakîm ile, başından aşığı bir nokta olur. Kâsesi bi-aynihî 'sin' kâsesiyle "Tâbeka'n-na'lü bi'n-na"²⁴ ola. Pâdâşî olan 'dad'-ı müceme, ancak bir nokta vaz'ıyla fark ve terceme olunmuştur.

Tı: 'Tâ'nın 'dad'a mukâreneti ve çeşm-i bādemîsinin filcümle müşâbeheti vardır. Ancak, 'tâ'nın re'si hakk-ı kalemlerle, mâ tahtı nisf kalemlerle olması 'sad'ın aksi olmuştur. Tâlimi dahî ona müşâbihdir.(6a) ve bunun dahî birâderi zâhiren bir nokta ile mahzûz olmuştur.

Ayn: 'Ayn', ilim ve amele çeşm-küsâde ve cisim ve seri kayd-ı nokta-i gamdan âzâde olub, ebrû-yi anber-bûyu nisf nokta temâyül ve derûn-i femî, kezâlik nisf lukmeye kânî ve kâil olub, kâse-i aynü'l-hayâtı bi-aynihî 'cim' kâsesi tâlimindedir. Ve bunun dahî aynı olan 'ğayn', bir nokta ile gâni olmuştur.

Fe: 'Fâ'nın keşîdesi tûl ü kasrda ve tâlim ü tavırda bi-aynihî 'bâ' keşîdesi gibidir. Fe-emma evveline bir ser-i mücevher vaz' olunmağla, bir latîf şekil hâsıl idüb, hamamda seng-i beyzâ

biye olan memzûc, lisân-i fasîhu'l-beyân Türkî ile dahî güzel imtizâc ider. Lisân-i müciz-beyân Arabî, ümmü'l-hutût olan hatt-ı sülüs ve nesih ile mümtezic ve mahrem olub, talik ile nâ-mahrem gibidir. Yâni talik ile Arabiyyât tahrîri, Fârisiyyât ve Türkiyyât gibi yakışmaz.

üzere, alâ zahr müstelkî olan mahbûb-i müstesnâya müsâbih olur ki, yalnız re's-i müsteârını kaldırub, pâyları cânibine nigâh ediyor. Re'si bir nokta cürmünde ve ensesinin temâyülü pişinden nisf nokta ve gerdeni altına dahî nisf nokta vaz' olunur.

Kaf : 'Kaf'ın dahî başı 'fâ'ya muâdil ve tâlimi ona mümâsildir. Ancak, bunun cismi müdeuver ve cemîl ve gerdeni tavîl olmağla gerdâniyyesi tamam bir cevher-i ferddir.

Kef : 'Kâf'î sağırin 'bâ'si bi-aynihî bâ-i tavîl ve sağırin elifi boyluca ve kebîrinin elifi kasırca olmak tâdil içündür. Ve serenleri beş alti nokta boyu ve iki nokta(6b) inhirâfi ola.

Lam : 'lam'ın elifi beş nokta boyu olub, kâsesi bi-aynihî sâir kâseler gibi üç nokta alur. Kâse ucu ser-i bâlâsına bakub, bir hatla iyşâl ve ittisâl verilse bir habbe-i tavîle-i meuzûne mânendi olur.

Mim : 'Mim'. sûretde ebkem, ammâ sûretde etemdir. Yâni âhir-i ism-i Âdem'dir. Tâlimi: Rûkûa inhinâsı bir nokta kalub, zahri dahî bir noktaya mütehammildir. Süzüntü ile dâmene inişi nisf-ı lâm gibi olmağla vechinden, bir nisf kâse nakş olursa bir lâm-ı sernigûn olur. Ensesi esb-i hoş-endâma teşbih olunub dâmeni dahî kuyruğuna mümâsil ve hüsn-i endâmî ona muâdil ola.

Nun : 'Nun'un kâsesi çînî ve müstesnâdır. Ammâ ki tâlimi, ihvân-i bî-zebânı gibi üç nokta ile handândır. Lâkin vasat-ı derûnunda rû-nümûn olan nokta-i süveydâ bir cevher-i yektâ-yı bî-hebâdır ki mânend-i kalb-i insân, âlâya karîb ve yesâr tarafına mâil olub, sağ cânibi kâsenin süzüntü ile inişine muvâfık devirlice ola. Yesârı tarafı, kâsenin ucunun çıkışına kalemin kat'ı tatbik oluna. Tarafeyni dahî düzce ve râbitalıca ola. Mecmû-ı kâselerin mâ-tahtına bir hatt-ı müstakim çekildikde, sağ tarafına bir, sol tarafına nisf nokta vaz' olunur. Yâni kâse ile hatt-ı memdûd mâ beynine. Ve âhir-i ucu evvelinden nisf nokta aşâğı ve mâ-bâ'dından nisf nokta içeri ola.

(7a) Vau : Vau'n devletli başı 'kaf'a müsâbih ve cismi 'dal'a mümâsildir. Dâmeninin meylî nisf nokta ve zîr-i gerdeni dahî nisf nokta alub ğurre-i misâl bunun ve emsâlinin cephesinde olan çukurluk ile kat'ı kalemi, doğru ser-i pâйна bakub, tepesi yassıca ola, siuri olmaya. Zîrâ sonra başında devlet durmaz.

He : 'Hâ'nın gerçi yek başına yek çeşm kifâyet etmiştir. Lâkin zümreye kanılıb terkibe girdikde, gâh âvîze-misâl çeşm ve cimini zey-i sûtûra irsâl, gâhîce dû çeşm-i mukahhal ile müşekkel olub, kemâl-i hüsnle kemmel olur. Misâli sanki 'dal' gibi bir sağır ibdâldir ki dâmenini kesmeden giribânına çe-

virmiş. Envânın tâlimi kesîr ve hafî ve taht-i zebân-ı üstâdda mahfî olmağla itnâbdan ictinâb olundu. Ancak hüsn ü ân ne sûretde nümâyân olur ise ol vecihle nakş ve âyân idüb, üstâd hattına nazar ve taklîd iderek dikkatle letâfeti zâhir ve bedîd olur.

Lamelif : 'Lamelif' gerçi yirmi sekiz cümâmına dâhil ve harf-i müstakil değildir. Lâkin, harf-i nefî olmağla sahayif-i avâlim ve eluvâh-ı meâlimden cemî-i fenâ ve mâ-sivâyı nefy ve imhâ eylediği için tahrîr ve inşâ olundu. Şekl-i lâle misâli iki elif ve pâları, mânend-i 'râ', bir şekl-i zarîf olub, vasatının beyazı (7b) hemvâr ve kalemtraş hey'etinde latîf ve üstüvâr ola ve beyazının arzı nisf nokta ve tâlü üç nokta ola.

Ye : 'Yâ', âhir-i hurûf-i hecâ ve kâse-i urvedân-ı üskâdır. Urve tâbir olunan serinden aşâğı nisf kâse zam ve resm olunsa, bi-aynihî bir yâ-i ser-nigûn dahî çıkar. Derûn-i urve ile kâse ucunun mâ-beyni iki nokta ve alâka-i urvenin mâ-tahtı ve mâ-fevki bir nokta vaz'ıyla tâlim olunur. 'Yâ-i mâkûsun, gerçi ismi aksî, lâkin resmi ünsîdir. Yâni ashâb-i yemîn tarafına çekilüb, ünsiyyet ider. Re's-i meymenet-me'nûsu dahî, başlı başına bir elif-i mâkûs gibidir. Tâlimi üç noktadır. Bir noktası aşâğı mâil ve kat'ı kalem mikdarınca bir nokta mahalli ariz ve tokcadır ve bir noktası dahî evveli gibi aşâğı ve mikdârcadır. Keşidesinin ibtidâsı tamâm-ı hakk-ı kalemlle kalın ve metin ve hârici mirfak gibi kümmî ve zâhir-bîn olub, oyuntu ve süzüntü ile cânib-i yemîne giderek ucu bir nokta mikdârı mürtefi ola ve doğru palyoş gibi ucu, tarafeynden vasata müctemîdir ve mirfakı vasatından nisf nokta âli ve derûn-i seri müsellese üç nokta almalıdır.

باب ve²⁵ جاب ve سبب ve سبب ve
emsâlleri müretteben "temmeti'l-müfredât"²⁶ varınca, tekerrür-i hurûf ve tâlim ve hey'etleri mârûf olub târif ve tâdâdı (8a) tatvile bâdî olacağı nümâyân olmağla anlar tay olunub, kıtaât-i menşûre ve kitâbet-i menşûreden istifâdeye ihâle olundu "el-Ârifü yekfihî'l-işâre"²⁷ mazmûnunca, irfânı olan ehl-i izân, bu delîl ile bâb-ı mârifete vülûc ve bu tâlim-i cemîl ile evc-i hakîkate urûc ider. Hüvâ'llâhü'l-müsteân²⁸

25. Evvelâ ب deki ب kelimesinin evveli, kat'ı kalemlle ince bed' olunub bir devr-i cüzî ile ب yazar gibi hakk-ı kalemlle çevirdikten sonra, yukarı doğru üç nokta boyu çıkub, letâfet-i kat'la kala. Dendân içi bir nokta olub, mâ-tahtındaki kümmiyyet, tamâm-i vasatına düşüb, tarafeyni yarımşar nokta ola ve bed'i nisf nokta kadıncı ince ve elif-i istikâmet-redifi nisf nokta sağ cânibine mâil ola. ج ve س ve ه ve ihvânları buna kıyas oluna.

26. Alfabenin son harfi olan 'yâ' harfine kadar.

27. Arife târif gerekmez; bir işaret yeter.

28. Yardım Allah'tandır.

Tâlîm-i sânî

Terkîb ve kit'a ve kamış kalemi, yâni celi ahvâlini beyân ider. Tâlîm-i evvelde zikrolunan hurûfâtın mâ-adâsına terkîb tâbir olunur. Arabî ve Fârisî kit'alar ve rübâiler ve kasîdeler kit'a kit'a doğru meşkler tahrîr ve tâlîm olunur. Bâzı telâmiz, meşkinden temyiz için kendi tâlîmine aslâ nokta vaz' itmediği edebe muvâfıkdır. Vaz'ında dahî be's yokdur. Zîrâ vaz'-ı nokta başka bir hüner ve üstâdân-î nüktedân içinde haylice müteberdir. Nokta, cemî hutûtun asil eczâsı ve nükte-i usûl olan "cüz'i lâ-yetecezzâ"²⁹ olduğundan başka, hattın biçilmiş libâsıdır. Lâkin harfine göre cesîm ve hafîf ve köşeleri hafî ve zarîf, kat'ı kalemi hemîşe, hurûfâtın süzüntü ve kat'larına tâbî olmak şart-ı hasenî ve bâkî etvâr-ı pesendîde ve evzâ-i nâdideleri, hatt-ı üstâddan müstefâd olmağa târifden müstağnîdir. Mârûf ve müstâmel olan iki (8b) kat, yapışmış âherli ta'lîk kağıdlarına tâlîm ve karalama tahrîr oluna. Lâkin, kable't-tahrîr, meşki dikkat ile çok mütâlea ideler. Bâde'l-mütâlea, bir satır yazub, meşke tatbîk ideler. Kangı harf ve kelimesi mutâbîk, kangısı değil, bir dahî yazub yine tatbîk ideler. Tekrâr be-tekrâr, dâimâ böyle tatbîka sa'y-i bî-karâr idüb, kendi karîhasından, bilâ mütâlea çok karalamıyalar. Zîrâ kendi kendine yazı yazub, sonra taht-i kâideye girmez. Dâimâ meşke dikkat ve taklîd ve hâsîli mütâleasını ceyyid ü cedîd tahrîr ile tekrâr ve te'yîd eylemek "el-hattu mahfiyyün fi ta'lîmi'l-üstâd"³⁰ kelâmı tahtında dâhil ve tâlîm-i üstâdın lutf ve menfeati bu vecihle hâsîldir ve esnâ-yı meşk ve teallümde hurde kitâbete tesaddî eylemeyüb, tâlîmini dahî cılız ve teng ve sağır harfler ile kitâbet taurında yazmayub, eyi mürekkebe ile ve tokca kalemler harf ve kelimeleri, tamâm-i haddince, vâsice ve serbest tahrîr oluna. Hâsılı, hadd-i kalemi ve bi'l-cümle tarz ve taurî meşke taklîd olub, dâima ana benzetmeye sa'y ide. Münharif kit'a taklîdi, meşke taklîdden çok edak ve benizden hezâr âferine müstehak olur. Evvelinden âhirine dek, harf be-harf mütâleadan sonra, eşkâl-i kelîmât-i tayyibâtını levh-i muhabbete tasvîr ve sûtûr-i letâfet-menşûrunu, sahîfe-i tabiata nakş ve tahrîr idüb, âyine-i dil ve irfânda menkûş (9a) ve nümâyân olan nakş-i musavveri sebt ve mukarrer eyleye ve görenler diyeler ki, birbirinin sâyesi, yâni her cihetle hem-pâyesi belki yek kalemlerle yek vücûd bir üstâd hattatın sermâyesidir. Hâsılı ser tâ be-kadem, tûl ve arz ve cemî-i ârâzda vücûhla aynı olub, gâyetle eş-beh ola ve noktaları yerlû yerince taur-ı inhirâfınca mevzû ve cemî-i etvârî matbû ola. Kit'a taklîdinde iş çokdur. Bu muhtasarın tatvîle tahammülü yokdur.

Hatt-ı celi, yâni tuğra kaleminden kalın kamış kalem ile muharrer olan hatt-ı celi-yi

ta'lîk dahî, bi-aynîhî tâlîm-i mezkûr üzeredir. Lâkin, hendeseleri başka gibidir. Yani hadd ü mikdârı ve cesâmet-i nükûş-i levend-etvârî vâzih ve âşikâr olmağa kalınlığına göre uzaktan nazar iderek, kalemine göre tahrîr ve bâde'l-itmâm, yüksek mahalle vaz' idüb, yine uzaktan mütâlea ve dikkat iderek, her bir harf ve kelimesinin tûl ve arzını, yâni hadd-i tamam ile hakk-ı aklâmını teşhîs eyleyüb, hakk-ı kalemden ziyâdesini mahv u hak ve noksan olan mahallerini doldurub itmâm iderek, böyle birkaç defa tekrar ihtimâm ideler. Gerçi celînin tâlimi dahî celi ve erbâbına, ancak hakk-ı kalemini bulub icrâ itmek, hulâsa-i tâlîm ve netîce-i mefhûmdur. üç dört parmak kalınlığı (9b) ve daha ziyâde ifrat kalın yazıların hendeseleri dahî kendi kalemlerine göre başka bir âlem olub, her ne kadar kalın olur ise ol kadar baîd ve mürtefi mahalle vaz' ve hendese üzere, yâni hurûfâtının mekâdirine hürmet ve kelîmâtının hukûkuna riâyet ile tekrar be-tekrar im'ân-i nazar ve kusûr ve kûsûrunu müstahzar idüb, bâdehü aşâğı tenzîl ve noksanını tekmi'l ile seyyiâtını hasenâta tebdîl iderek, hezâr dikkat ve zahmetle terkîb ve kalemine göre levha yâhud mücessemeler gibi kavîce müsennâ pervaza, kavîce bez üzerine, hünerli mücellid îanesiyle nakş ve tashîh ve hâh-u-nâhâh itmâm ve tenkîh idüb mahalline vaz' oluna. İşbu hatt-ı kebîrin tahrîr ve tanzîmi ve levha ile tetmîmi, kamış kaleminden on kat as'ab olmağa kavâidli si nâdir ve mâdûddur. Böyle bir eser-i celi murâd iden erbâb-ı hüner, ana göre ihtimâm ve dikkati mükerrer eyleye ve bu hattın kalemi ıhlamur ağacından yapılub, şak olunmak istemez.

İşbu hatt-ı kebîr ve eser-i dil-pezirin âlâ ve ekberi ve cümle içinde makbûl ve müteberi Ayasofya Câmî-i Şerîfi mihrabının sağ cânibinde zînet-efzâ olan Veliyyüddin Efendi merhûmun levhası "Bâreke'llâhu teâlâ" ile Yesâri Efendi merhûmun pervazlı "Ve hasbiye'llâhü vahdeh"dir. Osmâniye Câmî-i Şerîfînde müezzinler mahfilinde (10a) başlı başına erike-pîrâ olan "Tevekkeltü ale'llâh", Kâtîbzâde merhûmun terbiye kerdesidir. Ketebesî başka âdemindir ve câmî-i mezkûrun tabakasındaki "Şefâat yâ Nebiyye'llâh" dahî hoşça düşmüştür. Bunlardan mâadâ eyi bildiğimiz yoktur.

Tâlîm-i sâlis

Ta'lîkînin hurdesini, yâni kitâbetin kâidesini bildirir. Bu dahî, her ne mikdâr hurde ve bedîu'l-etvâr olsa, gene kavâid ve tâlimi birdir. Yâni meşk kaleminden gayri, kitâbetin başka bir kâide-i mahsûsası yoktur. Bir taur-ı cedîd peydâ itmeler eyi olmaz ve hattâtın indin-

29. Bölünme imkânı olmayan en ufak parça.

30. Hat, üstâdın meşk ile yetiştirmesine bağlıdır.

de revâc bulmaz. Müccerred safvet-i dest ve muâvenet-i âlet ile bir kâtibi-hâric ez-tâlim, indî biraz kitâbet eylese evvel emirden kendüsüne ve sâde dil olan ihvânına, kürsüsü ve temizliği hasebiyle kavâidli yazıdan müraccâh ve müstahsen görünür³¹ ve lâkin giderek kavâide vâkıf ve şive-i hatta ârif oldukca "hasenâtü'l-ebâr, seyyiâtü'l-mukarrabîn"³² fehvâsınca, mukaddemâ hasen addeylediği etvâr-ı nâbercâsı, kendüsüne dahî nâkıs ve fenâ görünüb, cümle indinde düstûrül'-amel olan kavâid-i kadîme ile amel ider. Şu kadar vardır ki, mıstara muvâfakat için 'nun'lar cüz'î yassıca ve 'lam'lar ve 'mim'ler bir mikdâr kasırcı ve keşideler cüz'î düzce gibi, gene kavâide karîb olarak bunların emsâli (10b) bazı etvâr izhârında be's yoktur. Bunlara şive-i kitâbet tâbir olunur. Bâ-husûs evâhir-i sûtûrda ve bazı tenk mahallerde, hasbe'z-zarûre bazı harf ve kelimeyi kasr yâhud med itmek iktizâsına göre tâsarruf câizdir. Hâsılı mıstara yazılan kitâbetin pek âlâsı tâlim üzere olmaktadır. Anın dâncası, kavâide karîb yazılmaktadır. Her ne kadar kavâide karîb olsa, ol kadar makbûl ve müteber olur. Ancak kavâide riâyet iderek, kürsü ve beyne's-sûtûru himâyet itmek ehem ve elzemdir. Bunlardan mâadâ zâhir ve rûnümâ olan nûket ve mezâyâ, sahâyif-i tab'i nûktedânda mestûr ve tâbândır. Hüsn-i kitâbet, gerçi kesret-i meşk ile hâsıldır. Lâkin kavâidli hüsn-i hat bir kitâbet tedârik idüb, anı meşk idinüb, tâlim yazar gibi taklid iderek tahrîr ide. Böyle tez benzer ve yazdığı tahrîrât ve kitaât ve celî ve mürekkebatda, istikâmet-i imlâ ve sıhhat-i mânâya dahî dikkat ideler. Zîrâ elfâz-ı bî-mânâ, cesed-i bî-ruh gibidir ve cesedi nâkıs olanın ruhu dahî nâkıs olur.

İşbu Dârü's-saltana Kostantınıyye'de karîb-i ahdde, kitâbeti kavâidli ve kürsülü, cümle indinde müteber ve müsellemler olan Fındıkzâde merhûmun kitâbetidir. Bâdehû Bosnevî Ahmed Efendi ki Boşnak kitâbeti derler. Bunlardan sonra bildiğimiziz, sâbıkda ordûyî(11a) hümâyun kadısı Esad Efendi merhûmun perdecisi Pîri Mustafa Efendi ve Kâtip Nazîf Efendi'nin kitâbetleridir. Bunlardan sonra asrımızda mevcut olan hoş-nüvisan, rü'yet ve imtihan ile birbirlerinden temyiz ve hünnerleri beyân olur. Kaldı ki, mekâtib-i bediâtü'l-esâlib, yâni mıstarsız tahrîrâtta, hâric ez-tâlim, bazı şive-i kalem ve etvâr-i gûnâ-gûn ile bir hüsn-i âhar zam itmek mümkün ve bazı mahallerde lâzımdır. Küttâb-i belâgat-nisâb ve ashâb-i tabiat olan ülü'l-elbâb indinde merğûb ve hadd-i zâtında her bir kelimesi nev-resîde bir tâze mahbûb şivesini mashûb olmağla, mıstara yazılan kitâbet-i asliyyeden mâadâsı, herkesin tab' ve irfânına göre, vücûh-i kesîre-i mütenevvia ile yazılmak mümkündür. Bu mahalde dört vecihle birer nebze gösterilmeye nef'i

âm ve tab'i selîme neşât-i tam olmağla tahrîk-i aktâm olundu.

Vech-i evvel

Bu etvârda, yâni keşideler ve elifler, boyluca ve kâseler vâsice ve bazı mahalleri haddinden ince, levendâne revîş ve rindâne cûnbüş, her bir kelime-i cemîlesi bâlâ kad, bir mahbûb-i zîbâ ve her bir nakş-i sûtûru merğûb ve müstesnâ olub, câ-becâ kâbiliyetli kelimeler geldikçe tabiat-i(12b) maârif-beyâna cevvelân ürüb, 'devletlü', 'faziletlü', 'kesîrül'-lutf', 'tâle bekâhu', 'inhâ olunur ki', 'olunmuştur', 'olundu', 'inşâallah', 'mâşâallah', 'işbu sene sitte', 'emsâli', 'nisf', 'fasl', 'ifdâl', 'iysâl', 'irsâl', 'sâkinler', 'sâkine', 'imsâkiyye', 'ramazan', 'MUSTAFA' hattı gibi.

Vech-i sanî

Bu tarza gâyet hurde ve evcümend ve mâsûm-i pâk gibi tenâsüb-i âzâ, yerlü yerinde, tenmend olub hâmişlerde ve bazı tenk mahallerde, leâlî emsâli nazm u tertîb ve mıstar ve mekâtibden dahî nasîb virilse, mahalline göre şive-engîz ve hoş-reftâr bir nev-hat, bir mahbûb-i dürer-nisâr olur.

Vech-i sâlis

Serbest ve tekellüfden ârî, yâni hâmiş ve tesvîdâtta câri olub, kâseler ve 'ye'ler, seyfi acemî gibi, hamâilûar ve 'ğurre' ve 'bende' mânendi 'he'ler, yek kalemden iysâr ve işkâl, 'nûn-i mezmûn'lar bu nakışla nümûdâr ola, yâni, 'nun-i fûnûn' ve 'nûn-i mezmûn' ve 'nûn-i diğer-gûn' ve 'nûn-i memnûn' bu sûretlerde rûnümûn ola.

Vech-i râbî

(12a) Şikest: Zürafâ-yı Acem, şikest tâbir idüb, piçâpîç tahrîr itdikleri kalem-i divâniyyü'r-rakamdan dahî, elden geldiği kadarca, birkaç satır terkîm ve tasvîr olundu. Gerçi bu diyârlarda nâdirül'-istimâldir. Lâkin, safâ-bahşâ bir hatt-ı müsemmâ olub, nev'i hatt-ı talîk ile hempâ olmağla "Huz mâ safâ, da' mâ keder" deyüb bu kadar ile iktifâ olundu³³

31. Hâşiyeye: Tâlim üzere kavâidli kitâbet, erbâbi ın (din)de müteber olduğundan başka, kurâati âsân olub, sabîhu'l-vech insân gibi, nazîrîne gûyâ tebüssüm ider. Nazra-i evvelide, gerçi bayağı ve sehl ve baba-yı âlem bir âdem gibi sâde ve safdil görünür. Ammâ silk-i sûtûra tertîbi asîr ve kavâid ve revâbiti kesîr olduğundan hasen viremeyüb, ebnâ-yı zaman, kendi tabiatlence kolay geldiği vecih üzere, her biri bir tavr-ı cedîd ile tahrîr iderler. Müccerred, kürsüsü dürrüst olmağla kavâidli yazılara tercih eyledikleri müsellemler değildir.

32. Dindarların iyilikleriyle Allah'a yakın olanların hataları birdir.

33. Keyif vereni al, üzüntü vereni bırak.

Hâtîme

Erbâb-i sülûke, mürşid-i kâmil bulması nâdir ve müşkil olduğu gibi, ashâb-i tabâyia dahî bu fende üstâd-ı kâmil nâdir bulunur. üstâd bulunmadığı mahalde, işbu risâle-i "rûhu't-talîk" mütâleası, hâce-i bedîu'l-beyân ve lisân-i halle, esrâr-ı hatt-ı ta'likî tercümân olmağla ehl-i basirete kifâyet ider.

Mutlaka mücid-i hat, mâlum ola ki "Evvelü men hatta bi'l-kalem"³⁴ İdris Aleyhis-selâm'dır.

İşbu fenn-i ta'likda, beyne'l-hattâtîn meşhûr ve müteber olub, kıtaât ve tahrîrât-larına taklid olunan hoş-nüvisân-ı cihân ve üstânân-i Cennet-mekân hazerâtının vakit ve zamanları(12b) ve âsâr-ı müciz-nişânları beyân olunur. Evvelâ şark ve garbda şöhet şîâr ve kıtaât-ı bedîatü'l-etvârı her cânibe intişâr bulan âmme-i nâsin müstahseni Mir İmâd el-Hasenî ki "Yusufun haddi çok, ammâ Yusuf-i Ken'ân bir olur" misdâkinca, üstâdların âdâdı çok, ammâ Üstâd İmâd cihana bir gelüb ta'likâtı, hatt-ı icâza karîb olmağla terkîbde bazıları ana karîb olmuş, lâkin andaki hüsn ü kemâl, bir kimseye dahî nasîb olmamış, hurde ve bâ-husûs çârdünke(?) kaleminde gâyet mâhir, ez-cümle kıtaât-ı tayyibâtının taklidinde zebân-ı aklâm-i enâm âciz ve kâsırdır. ancak, celîleri az görülmüş, görülen dahî, kıtaâtından dünca zannolunmuştur, ammâ sâirinden gene âlâdır Zîrâ İsfahân ve sâir büldân-i İran'da pek âlâ eser-i celîleri var deyû bazı görenlerden men-kûldür. Merhûm, Acem diyârlarından galibâ Hemedân ve İsfahân ve Tebriz vilâyetlerinde neşv u nemâ bulub, mezheb-i ehl-i sünnet üzere, sahîhu'l-itikâd, hasîbü'n-nesîb bir üstâd-ı lebîb olmağla, asrında Acem şahı olan Şah Abbas, râfîzî olduğuna binâen, merhûmun mârifet ve diyânetini çekemeyüb, bin yirmi yedi (1027) tarihinde, zulmen katl ve şehid etmiştir. Rahmetu'llâhi aleyh³⁵. Hattâ sinni, hadd-i (13a) erbaine ancak vâsıl olmuşdu derler.

Bâdehû, hilkaten mukaddem, ammâ rüt-beten muahhar olan Mir Ali Evvel ki Koca Mir derler. Mir İmâd'ın üstâdı Muhammed Hüseyin Tebrîzî'nin üstâdıdır. Andan mukaddem, bu vecihle hüsn-i hatt-ı ta'lik olmamağla, vâziu'l-asl olub, işbu kavâid-i mer'îyyeyi Koca Mir vaz etmiş derler. Hurûfâtı, levendâne edâ ve kıt'aları safâ bahşâdır. Bunlardan sonra, on iki Mir Ali dahî gelmiştir. Lâkin onlar müteber değildir. Ali Rîzâ ve Hüseyin Rîzâ ve sâir memleket-i İran'da, keskin ve temiz yazanlar gelmiştir. Lâkin İmâd ile Koca Mir'den gayrisine bakub taklid itmek olmaz. Zîrâ onların etvârı diğer-gün ve hatâları efzân olmağla, insanın zihnini ve yedini bozub, dâire-i kâideden ihrâc ider deyû üstâdlar men itmişlerdir. Filhakîka, mübtedilere onların mütâeası dahî muzırdır.

İmâd tavrında, Sultan Muhammed Handân ke-tebesıyla bir âlâ kıt'a görülmüştür ki taklîde şâyân.

Gelelim belde-i tayyibe-i İslâmbol'da Cennet-mekân, firdevs-âşiyân, merhûm ve mağfûrûn leh³⁶ Sultan Ahmed Han hazretleri-nin zamân-i saâdetlerinden, hâlâ sultânü's-selâtin ve halîfe-i rû-yi zemîn -Halledel'Ilâhü mülkehû ilâ yevmi'd-dîn-³⁷ es-Sultân ibnüs-sultân es-Sultan Selim Han hazretlerinin zamân-i adâlet-nişânlarına gelince kıt'a-i vücûdları^{13b} sahîfe-i âleme zînet virüb, el-vâh-ı hatt-ı rânâların eyvân ve serâlara ta'lik ve nükûş-i zibâların, erkân-i bâlâlara sebt ve tenmîk idüb, vücûdları hâk-i kerâmetle mestûr ve nâmları rahmetle mezkûr olan hattâtîn-i kümmelinden gelüb güzerân iden kudemâ-yi fenden Kâdî-asker Abdülbâki Ârif Efendi ve Durmuşzâde Efendi âsârları kesîr meşâhîr-dendir. Bunlardan sonra güzerân iden hoş-nüvisân-i zamânın âlâ ve ekberi ve cümlesinin a'lem ve mefhari, iki defa sadr-ı fetvâya zînet-efzâ olan İmâdü'r-rûm Veliyyüddin Efendi merhûmun, her kalemdede yedi-ulyâları yâni hurde ve meşklerde ve kıtaâtta kemâl-i mahâretleri olub, ale'l-husûs hatt-ı celiye kemâl-i mertebe ihtimâm ve dikkatleri olmağla eseri celîleri çok ve rânâ ve cümleye müraccâh ve müstesnâdır. Anların vâsıl oldukları evci alâya, gayrileri vâsıl olamayub dahil oldukları mârifethâne-i dekâyik ve hakâyika bir ferd dahî nâil olamamıştır. Ol derecelere tekrârüb idenler, gene müşârünileyh hazretlerinin tevcîh-i himmetleri takribiyledir. -Rahmetü'llâhi aleyhi rahmeten vâsia-³⁸ ve bir üstâd-i kâmil dahî bunlara hem-asr u sâni ve kıt'a ve celîde mânend-i Mir Ali olub, devr-i Hazret-i Sultan Mustafa Hanîde, hekimbaşı ve sadr-ı rûm olan Kâtipzâde Mehmed Refî Efendi (14a) merhûmdur. Bunlar dahî, silk-i kudemâya sâlik ve kendilerine mahsûs bazı şîve-i kaleme mâlik olmalarıyla pesendide-i selâtin-i zamân ve nâdide-i hattâtîn-i devrândır. Eser-i celîleri lâ-yuad ve meşklere ve kıt'aları bi-haddir. -Rahmetu'llâhi aleyh-³⁹

Bunlardan sonra, merhûm Dede-zâde ve kayd-i mâ-sivâdan berî ve âzâde bir üstâd-i kâmidir ki, şîve-i kalemdede esrâr-ı İmâd'a nâil olduğundan başka salâh ve takvâya dahî mâil olmalarıyla kıt'a-i vücûdları meymenet-bahşâ ve hatt-ı mevcûdları hayât-efzâdır. Celîleri az

34. Kalemler ilk yazı yazan.

35. Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.

36. Allah'ın rahmet ve mağfîretine mazhar olmuş.

37. Allah, onun mülkünü kıyâmet gününe kadar devam et tirsün.

38. Allah'ın sonsuz rahmeti onun üzerine olsun.

39. Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.

ve âlâ karalama ve kıt'aları dahî rânâdır. Hocamız Yesâri Efendi merhûmun üstâdı bunlardır. Rahmetü'llâhi aleyh ⁴⁰.

İşbu hattâtîn-i selâsenin⁴¹ hülâsası, yâni cümlesinin hüsn-i nazar ve terbiyelerine mazhar olan üstâdim, üstâd-ı zamân Yesâri el-Hâc Mehmed Esad Efendi merhûmdur ki sol eliyle, bu rütbe hüsn-i hattı, hârik-ı âde ve kat kat kemâlini ziyâde eylemiştir. Kıt'alarının nazîri İmâd ve celîlerinin emsâli zikrolunan üstâdlardır. Meşklerinin had ve pâyânı olmayub, meşkhâne-i âlemi, latîf murakkâlar ile müzeyyen idüb, kitâphâne-i dehri, zarîf celîler ile muanven eylemiştir. Şems gibi meşhûr-i âfâk ve kalem-i İmâdiyü'r-rakamî, zümre-i celîle-i işâna ilhâk olunmuş bir üstâd-ı mârûf (14b) olmağla vasıfları, icmâl ve zikirleri netîce-i erbâb-i kemâl oldu. -Rahmetü'llâhi aleyh ve nefean'llâhü bi-berekâti rûhâniyyetihî-⁴² âmîn.

Nazm: Olsa teufîk-i ilâhî, hâsıl olur her merâm,
İrüşür encâma söz, kalmaz dahî câ-yı kelâm.

Meclis-i tahrîr-i âhir oldu, tay oldu varak,
Sildi minkârın kalem, yumdu dehânın vesselâm.

Tarih: Yazdı târîh-i mücevher-i Edhemî itmâmına,

Rûh-i ta'llik, nev-libâs-i hattıla bulsun kemâl.

sene 1214

Eser-i külk-i câmiu'l-hurûf ve'r-rakam Mektûbî İbrâhim Edhem el-munfasıl an kazâ-i Erzurum. Temmet.

LÜGATÇE

-A-

Âb: Su.

Abd: Kul.

Âdâd: Adedin çoğulu.

Âfâk: Ufkun çoğulu.

Ahruf: Harfin çoğulu.

Akdem: İlk, önceki.

Akvâ: En kuvvetli.

Âlât: Âletin çoğulu.

Ale'l-husûs: En çok.

A'lem: Bilgin.

Ân: Güzellik câzibesini.

Arz: Genişlik, en.

As'ab: En zor, daha güç.

Âsân: Kolay.

Asfiyâ: Safnin çoğulu (Samimi, saf, içi temiz).

Âsîr: Zor, güç.

Alâlim: Âlemin çoğulu.

Âvân: Vakit, zaman.

Âyân: Belli, açık, meydanda.

Âyîne: Ayna.

-B-

Ba'd: Sonra.

Bahşâ: Bahşeden, veren.

Bâlâ: Yüksek, üst.

Bâr: Yağdıran, saçan.

Bed': Başlama, başlayış.

Bedî': Eşi ve benzeri olmayan.

Belde: Şehir, kasabâ, memleket.

Ber-hevâ: Havaya gitmiş, kaybolmuş.

Beyn: Ara, aralık.

Beyzâ: Çok beyaz.

Bû: Koku.

Büldân: Beldenin çoğulu.

Bün: Kök, esas, dip.

-C-

Câ-be-câ: Yer yer.

Cedîd: Yeni.

Ceyyid: Taze, hoş iyi.

Cezîl: Bol.

Cild-bend: Büyük cüzdan.

Cümmâ: Küme.

Cüyûş: Ceysin çoğulu (Ordular).

-Ç-

Çâr: Dört.

Çendân: O kadar.

Çendîn: Bu kadar.

Çeşm: Göz.

Çîn: Kıvrım, büklüm.

40. Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.

41. Hâşiye: Aksarâyî Osman Kethüdâzâde Kâdi-asker İsmail Efendi dahî alâ yazanlardandır. Ayasofya şadırvanının yazılan anıdır. Bunlardan sonra Halil Efendi, Yeğen Mustafa Molla ve Hırka-i Şerife Şeyhi Osman Efendi ve Eyyübî Osman Efendi ve Hamzazâde. Bunlar dahî meşk viren hattatlardır. -Rahmetü'llâhi aleyhim ecmaîn (Allah'ın rahmeti hepsinin üzerine olsun)

42. Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun ve Allah bizi, onun rûhâniyyetinin bereketlerinden yararlandırınsın.

-D-

- Dâmen:** Etek.
Dehân: Ağız.
Dehr: Zaman, dünya.
Dekâyık: Dakikanın çoğulu (İnce ve anlaşılması güç şeyler).
Dendân: Diş
Derûn: İç, dâhil.
Dest: El.
Dil: Kalp, gönül.
Dû: İki.
Dûde: Mürekkep yapılan is.
Dûn: Aşağı, alt.
Dunbâl: Kuyruk.
Dürer: Dürrün çoğulu (İnciler).

-E-

- Ebkem:** Dilsiz.
Ebnâ: İbnin çoğulu (Oğullar).
Eftimûn: Gelin saçı da denilen bir nebât.
Efzâ: Arttıran, çoğaltan.
Eızz: Azizin çoğulu (Muhterem kimseler).
Elvâh: Levhanın çoğulu (Üzerine yazı yazılan ve resim yapılan şeyler).
Enâm: İnsanlar.
Encâm: Son.
Engîz: Koparan, karıştıran.
Erbaîn: Kırk.
Erîke: Taht.
Esâlîb: Üslûbun çoğulu (Yollar, tarzlar).
Esâtîz: Üstadın çoğulu (Üstadlar, ustalar).
Esbak: Daha önceki.
Etem: Tam, eksiksiz.
Etvâr: Tavrın çoğulu (İşler, tarzlar).
Evc: Bir şeyin en üst noktası.
Evcümend: Küme, yığın.
Evkât: Vaktin çoğulu.
Eyâdî: Yedin çoğulu (Eller).
Eyyâm: Yevmin çoğulu (Günler).
Ezkiyâ: Zekinin çoğulu (Faziletliler).

-F-

- Fâhir:** Mükemmel.
Fehvâ: Mana, mefhûm.
Fem: Ağız.
Firdevs: Cennet.

-G-

- Gâhî:** Bazan, arasıra.
Gerden: Boyun.
Gîr: Tutan.
Girîbân: Elbise yakası.
Gûnâ-gûn: Renk renk.
Güm: Kayıp, yitik.
Güzerân: Geçen.

-Ğ-

- Ğilzet:** Kalınlık, sertlik.
Ğurre: Ayın ilk günü, hilâl.

-H-

- Had:** Sınır.
Hâh-u-nâ-hâh: İster istemez.
Hak: Kazıma.
Hâk: Toprak.
Hâmiş: Sayfanın yanına ilave edilen yazı.
Harîr: İpek.
Hemîşe: Daima.
Hempâ: Arkadaş, ayakdaş.
Hezâr: Bin.
Hırâm: Salına salına gidiş.
Hıyn: Zaman.
Hurûf: Harfin çoğulu.
Hurûfât: Hurûfun çoğulu.
Hutût: Hattın çoğulu (Yazılar).
Hûşmend: Akıl sahibi.

-I-

- İtnâb:** Sözü uzatma.
İtrnâk: Kokulu.

-İ-

- İhvân:** Kardeş, dost.
İmâle: Meylettirme.
İm'ân: Çok dikkatli olma.
İsr: Eser.
İysâr: Serpme, ikrâm, bahşiş.

-K-

- Kâmet:** Boy.
Karîha: Niyet, tabiat.
Kasîr: Kısa.
Kat': Kesme, kesilme.
Kavâid: Kâidenin çoğulu.

Keşîde : Kuyruklu harflerin uzatılan kısımları.
Kesîr : Çok.
Ketebe: Hattatların, yazılmanın altına attıkları imza.
Kudemâ : Kadîmin çoğulu (Eskiler).
Kummelîn : Kâmilin çoğulu olan kümmel kelimesinin çoğulu.
Kümm : Çiçek kâsesi.
Kümmî : Koni biçiminde olan.
Küsûr : Parçalar, artıklar.
Küşâde : Açılmış, açık.

-L-

Lâ-yuad : Sayısız.
Leâfi : Lü'lû'nün çoğulu (İnciler).
Libâs : Elbise.
Lihye : Sakal.
Lıka : Eskiden mürekkep hokkalanna konan ham ipek.
Lüâb : Salya.
Lüzûcet : Yapışkanlık.

-M-

Mâ-adâ : Başka, gayri.
Mâdûd : Belli, sayılmış.
Mâ-fevk : Üst, yukarı.
Mahzûz : Hoşlanmış.
Mâil : İstekli, bir yana eğilmiş.
Maksûd : Amaç, istenen şey.
Mânend : Benzer, gibi.
Mashûb : Kucaklanmış.
Mâ-sivâ : Bir şeyden başka olan şeylerin hepsi.
Mazmûn : Mana, kavram.
Meânî : Mananın çoğulu.
Mebânî : Binalar, temeller.
Mebde : Başlangıç.
Mefhar : Övünmeyi gerektiren.
Mehmâ-emken : Olabildiği kadar.
Mekâdir : Mikdarın çoğulu.
Meks : Duma, bekleme.
Me'mûl : Ümit edilen.
Menkûş : Nakışlı, işlenmiş.
Mestûr : Satıra dizilmiş, yazılmış.
Meşâhir : Meşhurun çoğulu.
Mevzûn : Ölçülü.
Mevmenet : Mutluluk.
Mezâyâ : Meziyetin çoğulu.
Mıstar : Satırları doğru gösterebilmek için gerekli çizgileri yapmaya yarayan âlet.

Minkâr : Taşçı kalemli.
Mirfak : Dirsek.
Misdâk: Bir şeyin doğru olduğunu ispat eden şey.
Muanven : Ünvanlı, debdebeli.
Mûciz : Aciz bırakan.
Mukaddem : Önce gelen.
Mukârin : Yaklaşmış.
Munfasıl : Ayrılmış.
Murakka': Hattat meşknâmesi, güzel, yazı örneği.
Muzır : Zararlı.
Müdevver : Yuvarlak.
Mühâzî : Paralel, aynı hizada bulunan.
Müheyvâ : Âmâde, hazır.
Mükahhal : Sürmeli.
Münharif : Sapan, doğru gitmeyen, çarpık.
Müntehab : Seçilmiş, Seçkin.
Müntehâ : Son bulmuş, nihâyet.
Müreccah : Üstün tutulan.
Mürtefi : Yüksek.
Müsellem : Teslim edilmiş.
Müselles : Üçgen.
Müsemmâ : Adlanmış, adlı.
Müstahzar : Hazırlanmış.
Müstaidîn: Müstaidin çoğulu (Yetenekli kişiler).
Müstalkî : Arka üstü yatan.
Müstefâd : Anlaşılmış.
Müstesnâ : İstisnâ edilen, ayrı.
Müşevvik : Teşvik eden.
Müteârif : Bilinen, bilinir.

-N-

Nâ-bercâ : Yersiz, yolsuz.
Nâs : İnsin çoğulu (İnsanlar).
Nâ-tüvân : Zayıf, kudretsiz.
Nazîr : Benzer, eş.
Nazra : Bakış.
Nef' : Yarar, menfaat.
Nehîf : Zayıf.
Neşâ : Nişasta.
Neşât : Sevinç, neşe.
Neşv u nemâ : Yetişip büyüme.
Nev-be-nev : Yeniden yeniye.
Nısf : Yarım, yarı.

Nigâh : Bakış, bakma.
Nîm : Yarım, yarı.
Nisâr : Saçma, serpmeye.
Nukat : Noktanın çoğulu.
Nüket : Nüktenin çoğulu.
Nükûş : Nakşın çoğulu.
Nümâyân : Görünen, meydanda.
Nüvîsân : Nüvîsin çoğulu (Yazanlar, yazıcılar).
Nüvişte : Yazılı, yazılmış.

-P-

Pâ : Ayak.
Palyoş : Kısa ve iki yanı keskin kılıç.
Pâyân : Son, nihâyet.
Pesendîde : Beğenilmiş, seçilmiş.
Peyvest : Ulaşmış, bitişik.
Pezîr : Kabul eden, alan.
Pîçâpîç : Karma karışık, kıvrım kıvrım.
Pîrâ : Süsleyici, donatıcı.

-R-

Racül : Ergin erkek.
Rânâ : Güzel, hoş görünen.
Redif : Arkadan gelen.
Reftâr : Gidiş, yürüyüş.
Reh-nümâ : Yol gösteren, kılavuz.
Resîde : Erişmiş, yetişmiş.
Revâbit : Râbitanın çoğulu (Bağlar, münâsebetler).
Reviş : Gidiş, yürüyüş.
Rû : Yüz.

-S-

Sabâvet : Çocukluk.
Safvet : Temizlik, saflık.
Sahk : Döğme, döğülme.
Salâh : Düzeltme, iyileşme.
Salât : Namaz, duâ.
Sâni : İkinci.
Sayf : Yaz.
Sehâyif : Sahifenin çoğulu.
Sehl : Kolay, Sâde.
Selâse : Üç.
Seng : Taş.
Serâ : Saray.
Ser-nigûn : Baş aşağı olmuş, ters dönmüş.
Ser-tâbe-kadem : Baştan aşağı, tepeden tırnağa.
Sığar : Küçüklük, ufaklık.
Silk : Yol, meslek.
Sinîn : Senenin çoğulu.
Sülûk : Silkin çoğulu.
Sülûs : Üçte bir.
Sütûr : Satırın çoğulu.
Süveydâ : Kara benek.

-Ş-

Şak : Yarma, yarıma.
Şakk-ı ünsî : Kamış kalemin iki kısımdan meydana gelen kesik kısmının alt ucu (Üst kısmına vahşi denir).

Şam' : Mum.
Şitâ : Kış.
Şümâr : Sayan, sayıcı.

-T-

Taffün : Çürüyüp kokma, kokuşma.
Taallüm : Öğrenme.
Tâbân : Parlak, ışıklı.
Tâdâd : Sayma.
Tahmîl : Yükleme.
Taht : Alt, aşağı.
Tavîl : Uzun.
Tay : Kaldırma, dürüp bükme.
Tayr : Kuş.
Tekarrüb : Yaklaşma, yanaşma.
Tekvin : Yaratma.
Telâmiz : Tilmizin çoğulu (Öğrenciler).
Temkîn : Yerleşme.
Teng : Dar.
Tenkîh : Nikah kıyma.
Tenmend : Tenli, vücudlu.
Tenmîk : Yazıyla yazma, yazılma.
Terâkib : Terkibin çoğulu (Birkaç şeyden meydana getirilen şeyler).
Terkîm : Yazma.
Tesaddî : Bir işe girişme, başlama.
Tesvîdât : Tesvidin çoğulu (Karalamalar).
Tilâ : Sürülecek şey.
Tiz : Keskin.
Tûl : Uzunluk.

-U-

Ulyâ : Pek yüce.
Urûc : Yukarı çıkma.
Urvedân : Kulp.

-Ü-

Ülü'l-elbâb : Sağ duyu sahibi olan kimseler.
Ümm : Anne.
Üstivâr : Sağlam, kuvvetli.

-V-

Vâsî : Geniş
Vâzi' : Kovan.
Vülûc : Girme, sokulma.

-Y-

Yed : El.
Yemîn : Sağ, sağ taraf.

-Z-

Zebân : Dil.
Zer : Altın.
Zeyl : Kuyruk, etek.
Zibâ : Süslü, güzel.
Zîr : Alt, aşağı.
Zürafâ : Zarifin çoğulu (Nâzik, kibar).

سید اسرار آقا نام دو نیم **بسم الله الرحمن الرحيم**
 اولاً محمد و شکر آید اول خلق و لوح و قلم و صنایع
 حروف و نغم اولان حضرت خلاق عالم اولو که
 کتب کاناست و رسائل و جودانی جبار کوف
 حضوران یکرب و کورین بود ب صحیفه وی زینبی
 حروفات نباتات با نغمه زینبین و کلمات جودانی
 اول و حدایتی زینبین بود ب اوله عید انسا زینب
 کمال قدرش انبات کاین لیدی **و تسبیح و حمد**
 اطف اندوشش و سلام جبار شرف یکجوشش
 اول آیت انبیا و حکم مجت و با صفا اولان نبین
 محمد صفا عید انفس اوله و انکه حضرت یک
 سالی صبی بگفت کنی زینب انبیا و سالی صدروف
 عبادتی زینب انبیا اولان **سوح یک خط نک طیبه لور که**

اول که زینب اوله **انا بسم** بود عید شریف انبیا
 در عید انبیا **بسم الله الرحمن الرحيم**
 است چون سوره اولان که زینب حضرت عمرانی خط
 عیدیک ربیک زینب حضرت بند و قطعات او فاتی اولان
 افاق کنی زینب حضرت قید بود **و زینب حضرت**
 اسانید **و فاضله است ادا کرم و فاضله اسانید انبیا**
 اولان زینب کمان **است ادم تکماری انبیا حضرت جودون**
 سنبل که زینب و فاضله حضرت صدکه **ان اول سنبل زینبی**
 مرحوم زینب **و در عوض انسا زاده شیخ الاسلام انبیا**
 انبیا **بسم الله الرحمن الرحيم** حضرت کنی است زینب
 شرف بود **بطف الله الملك العابد و مستحب**
 و فضل حضرت صدقه زینب کی **فواضله حضرت زینب انبیا**
 حضرت زینب **الکمال لیدی حسن فاضله حضرت اوله**
 و کمال زینب **در باره عید انبیا حضرت اولان حضرت**
 زینب **بسم الله الرحمن الرحيم** زینب انبیا حضرت زینب
 حضرت زینب **و فاضله حضرت صدقه زینب انبیا**
 حضرت زینب **در باره انبیا حضرت اولان حضرت**
 حضرت زینب **در باره انبیا حضرت اولان حضرت**

مجموعتی در روی نذر کند و در
 دوشنبه بپوشد و در روز سه
 شنبه با روغن زرد
 و تخم کتان در روغن زرد

ظهور دهد و با بدن قصه و کسوفی غفلت کند تا در آب
 بپوشد و نظر بر این معانی و نفوس غفلت نماید تا وضع
 اعضای سخنش آن بود باری تا دل غلبه نماند
 معصیت به آن خط و نغمه بیاندرد در • انگشت
 نهند ز روی نغمه آینه جمانت • معصیت آینه آینه
 زلفی سلطان فانی شد هرگز و گنبد دست غلبه سستی
 ستایش و مسعودت ایبره فرزانگان کند • ناسته و نغمه
 معذال اولان طی که قطعی نماند و زانوا غفلت اولد
 اعتدال اوزره نیز هر که طریفان در جمعی دومی اعتدال
 اوزره اولد غفلت اشیای که کسین و اوق شرطه بر قصر
 کسین و نیز انگیزه غلبه دومی نیز قطع اولد • و
 شش آشی اینچ شش دوشنی فانی اسی دومی شش اولد
 مرکبات عجمی دودر • نسدان رنگی و نغمه
 اولوب جو قدر ان سوز بوب خنده و نیز اولد یعنی
 بر او سوز اسی معدن ایزد در دلی شش کسی کسین و نغمه
 حقه بکن بر بر بفرایده وضع ایدوب فشان برده بفرایده
 تب صالحی وضع در کت ایزد • صبا در ده نماند در آب
 بعد وضع ظم و نغمه اولد • آیتم صدفه و بر کعبه آیتم
 ششاه که آید • و بعد آریابی مرکبات غفلت معذال

2b

مغز بخر اولد • دست اولد با دودر خط صلی بر دومی با دودر
 وضع اولد کسین و اولد یعنی قدر صدفه اولد • زیرا کسین با دودر
 سبغه با خصوص کسین اولد • اولد زانوا ششاه
 بخاطرت عایش اولد اول کسین بفرایده در صورت وضع
 ایدوب اول خصلتی که کت بود بفرایده حقه ناست
 اولد زانوا وضع اولد یعنی سبغه در عقبت ناست
 اولد • جو باند رابط اولد از صدفه بر نغمه غفلت
 و نغمه صوری کمی ایزد صوری وضع اولد • بنده ایزد
 کسین با صدفه در طوری بفرایده ایدوب • کسین با صدفه
 آب صالحی که فیدر • کاتیک کسین با صدفه
 اولد قدر یعنی و نغمه • ایدوب با صدفه
 سوات اولد فیدر جو ایدوب قدر • ایزد در طوری بفرایده
 اولد کسین با صدفه در اولد • کاتیک است و نغمه
 کسین با صدفه ایدوب صوری و ایزد کسین با صدفه
 ایزد کسین با صدفه • اولد کسین با صدفه ایدوب
 اوزرند بر طره اطلال و نغمه اولد • نغمه ایزد کسین با صدفه
 و چه عروف اوزر بر نغمه اعلایان • نغمه ایزد کسین با صدفه
 صدفه ایدوب بر در ایدوب صدفه ایدوب نغمه ایزد کسین با صدفه
 دایکی در ایدوب صدفه ایدوب بر در ایدوب صدفه ایدوب نغمه ایزد کسین با صدفه

3a

قلم که در موی زبده داور و آخر زبردی نوسال تو بر شاخه
 کینجه اوبه بے بندن نصف نقطه مشغول ادر آتو ا
 اولان آواز آخر موی دخی از ا حروف و همچنین تراکت بود
 بیسینه و شکل و اندازه و حوام ادر ا تبحر عد و فط ا در برون
 و نیز اوند کات و نکاشده موی دخی بود ادر ا
 چکست تم از مخر اولان حتم نقطه موی قون نام کام سری
 یکی قطر دوزنی آوج نقطه صداری اوبه آنچین زن بی
 بر صد ا کاشده و قد سری رساری طوف با آه و نیز موی
 آراد ادر ا آخر موی اولان مایه ص موی دخی بیسینه شکل
 و کو نیمه و اوبه آنچین ترکی ادر اول برس تو و بیک
 سر نهی مخر ادر ادر دال یا بر هر اوله قدر ادر اس آده
 مد و اوبه آنچین اولان بار برق و اکت پنج یک
 ادر یکی قطع فکست اوبه سرتون و آنسی بر نقطه ادر
 اوله دال خاک کمرک سری بر نقطه و علی نصف نقطه ادر
 بود بجه یعنی یکی نصف صداری اوله دال کینک
 سری ادر دوا سی نصف نقطه اوبه ا کو ادر اوله اکت
 که چکست زن آید بر ادر ادر یکی زن ادر اوله
 ر را ا ا کبر ادر ادر ادر نصف زن ادر ادر سری ادر ادر ادر
 و نصف آخری موی نم ادر موی اوبه ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر

4b

ابضع و اشد ادر سه بر موی بیسینه مشغول ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 سرتون یعنی بر نقطه اشد موی ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 س سبات ادر ادر موی زن ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 موزجه و ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 و علی نصف نقطه ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 زنجیر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 و ادر اولان موی بر نقطه اوله ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 زن ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 اوله قدر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 طرف بیسینه و ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 موقوی ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 نقطه ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 یعنی کینک موی ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 سوزنی ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 بو فار یک کینک ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 موی ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 صداری ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر
 موی ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر ادر

5a

تغیر آن تکلیف است چرا او را نرسد آنها نیز در غیر
نصف نقطه یونان بیاورد ابتدا نشدند آنها
طوفانی بر خط چشم حکم که خط مذکور را بر یابین آنها
یکی نقطه اندر او آموخت غیر او نشان محل نصف نقطه
نزد او آموخت و دیگر هیچ کس بدیده او نگاه
و دیگر آموختی هر فردی که ندانند او را می سرطدر است بن
کاسه می کشید معارف او بعد از پنجده سال صد
جستار سال طولانی اوقاف فاعده در و دسترس نکند نقطه
نکات او است یعنی بهم او که در وقت که بین ماه بود پنج
نقطه یونان او را نشیند شکرا او در حد صد سال به
همه می باوری اولی که می کشید بیرو روی می باور
یعنی از نوزده کی باطن بودی شکل اولی که می کشید
همه را می کشید یعنی راست بر یک سر او می کشید
نقطه آن کشیدیم که بیرون آن شایسته بر نقطه او
کتاب می کشید بین کاسه چشم او را نقش و انتقال
او را می کشید او را می کشید بر نقطه و می کشید او را
طوفانی کشید معارف او را می کشید او را می کشید
در آن می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید
نقطه او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید

مشا به در دسترس نمی بردی مثلا بر نقطه او
اولش در عین علم و علم چشم که او در دسترس
قد نقطه نمودن آن را در او است او را می کشید او را می کشید
نقطه تا بل درون نمی کند کاسه نصف نقطه بر فایض و قابل
او را می کشید معارف او را می کشید او را می کشید او را می کشید
او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید
او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید
او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید
او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید او را می کشید

او کله که کی با کله کله
 او کله که کی با کله کله
 او کله که کی با کله کله
 او کله که کی با کله کله
 او کله که کی با کله کله
 او کله که کی با کله کله
 او کله که کی با کله کله
 او کله که کی با کله کله
 او کله که کی با کله کله
 او کله که کی با کله کله

هموار و همزه تراش آینه شده و لطیف است استوار اولور و حیات
 حوضی نصف نقطه و ملولی اوج نقطه اولوری با خود چون
 هجا و کما غمزه دان اولور و عرود تغییر اولور ان نزن
 و شامی نصف کانه هم و رسم اولور است بهینه بار سرگون
 چهار درون غرور اید کانه اولور است بهینه بار سرگون
 هر دو کانه شامی و هلالی بر نقطه وضعیتیم اولور
 ایسه با همکار کانه کچه ای عکسی کرون می نشیند
 یعنی همایب بین طرفه یکدیگر استبهت اولور است
 بهینا نوی ذمی باشلی است به بر ایف عکس کس
 خطمی اوج نقطه در بر نقطه شامی مانع قطع نمود اولور
 بر نقطه ملولی عربی و اولور در بر نقطه سی ذمی اولور است
 و مقدار نیز در کانه است کانه نام مضمون کانه
 اولور و تابعی مرفوز کی کی و اولور بر کانه و اولور
 و خورزی لایر با نوب یکینه کانه اولور بر نقطه کانه
 هر طبع اولور و ملو غوی با نوبش کیکه اولور طرفین اولور
 هم صدر اولور نقطه در نقطه نصف نقطه قانی اولور
 منقح اوج نقطه انی کانه است بهینه جابجایی کانه
 اولور است بهینه مرفوز است اولور اولور کانه
 هر دو کانه هم اولور کانه اولور کانه اولور کانه

و نقطه ای نقطه و ای اولور کانه اولور اولور اولور
 و نقطه است نشود و انی نشود اولور کانه اولور
 اولور کانه اولور کانه اولور کانه اولور کانه
 اولور کانه اولور کانه اولور کانه اولور کانه
 اولور کانه اولور کانه اولور کانه اولور کانه
 اولور کانه اولور کانه اولور کانه اولور کانه
 اولور کانه اولور کانه اولور کانه اولور کانه
 اولور کانه اولور کانه اولور کانه اولور کانه
 اولور کانه اولور کانه اولور کانه اولور کانه
 اولور کانه اولور کانه اولور کانه اولور کانه
 اولور کانه اولور کانه اولور کانه اولور کانه

حاجت آهسته اولی تشبیه کافدر بنده تعلیم کرده و در بخارا و
 کاشغر قبل از ظهور شیعی رفت به جوق اعلا بعد از آنکه
 برسطرابه اوب مشفق تعلیق بود از شیعی حرف و کلمه سی ارفاق
 شفقتی و کلن و قی با اوب بند تعلیق بود از آنکه بخارا و
 بود از تعلیق سستی هزار بار اوب کندی نیز کجاست
 جوق فرقه یا سید زور کند که نیمی از اوب کجاست
 کاوه بر کیمیز و آقا مشفق وقت تقید و حاصل علی کجاست
 چند روز بود بخارا و نیکار و نایب اولک ● خطه علمی
 فی تبصیر الامام انا و کاتمی شونده داخل و شکر است اوست
 لطیف ششینه بود و جید بر صلور آواتن مینوی شکر بخاره
 کلمی شد و تعلیمی با سوسپ کتمی بی پران دکلف و صین و غیره
 کجاست طوره و در اینه سب آبی و کتب بود و طوئی کلمه
 و کلمه سی نام قدیمه و اسجو در برینست کوز ایلد مانی
 صد کلمی و اوب کلمه از ز طوره سی مشفق تعلیق اوب و والاک کلمه
 سیمی بود ● حقوق فله تعلیمی مشفق تعلیق ان چون
 اوق و کوزدن هزار فرقه سستی اولد و آواتن
 و کلمه جوق کلمه طوره و اوب کلمه و ایلک کلمه
 تعلیق ای ای کلمه معلوم و طوره طوره کلمه و کلمه
 تعلیق تعلیق کلمه و ایلک کلمه و ایلک کلمه

8b

مشفقش تابان اولد و شمس معلوم سی است و غیره
 و کلمه تر و در کلمه بری برینک مابسی است و چون سب
 کلمه کلمه کلمه جود بار است و افعال کلمه برینک
 حاجت سستی با اقدم طول و عرض جمع احوال و در
 مینی اوب غایت است بر اولد و افعال بری اولد
 و طوره اعلا تعلیق مشفق و جمع اطواری مطبوع اولد ●
 فله تعلیق و ایش جوقه بر مشفق کلمه برینک
 خطه کلمی سینی طوره اقلندون فکین فاشل کلمه اولد
 اولان خطه جمعی تعلیق نمی بیند تعلیم کرده اولد و در کلمه
 هند سراری بشفق کلمه سستی شد و مقدار اوب و سستی
 نقوش اولد اطواری واضح و اشک او اقلندون قلم کلمه
 اولد و اقلندون نظر اوب کلمه کلمه کلمه و ایلک کلمه
 کلمه وضع اوب بر اولد و اقلندون کلمه کلمه کلمه
 بر جوق کلمه کلمه کلمه طول و عرض سستی کلمه کلمه
 خطه کلمی سینی طوره اقلندون فکین فاشل کلمه اولد
 و کلمه و اقلندون اولد کلمه کلمه کلمه و ایلک کلمه
 جوقه کلمه کلمه کلمه کلمه کلمه کلمه کلمه
 کلمی ایلک کلمه کلمه کلمه کلمه کلمه کلمه
 تعلیم و غیره کلمه کلمه ● اوج اوست برینک کلمه

9a

بعض اطوار آنها زنده بس بقدر بوتره شده است
 غیر و نور با جسم صراط طور و بعضی نکند مخلوقه
 حسب الضرور بعضی وقت که بی نصرت خود با نکند
 و قضا که در تصرف عباد و حالتی صراط و بیدان
 کتبات که بعضی نعیب اوزده و اخدر اکت و نعیب
 قاصده فریب با اخدر از اخدر نوبت و نوبت اوسه
 او اخدر مقبول مستیر او اوج ذمه و عیب اوج
 کسی و بین استوری کتاب با نکند اجم و از اوزر اوزر
 ما عیاط و درود نادوان نکند از با صیای طبع غریزه
 مستطوره و فایز حسن کتبات که غیر کتبات منقوش
 کتبات فایز حسن کتبات که اکت و بسالی منقوش
 این نوبت نعیب از کتی نقیده اوزر کت بخیر اوزر
 دو نوبتی هرگز است لفظات کلی اوزر کت است
 این صحت منابر یعنی وقت اوزر از این صفت
 بیرو کت و جسمی از نص اوزر که وی یعنی لفظ اوزر
 است و اوزر است لفظ لفظیه و نوبت اوزر که
 فایز اول که کلی بود عذره سیزده کت اوزر کت
 نوبت اوزر کت که نوبت اوزر کت اوزر کت
 نوبت اوزر کت که نوبت اوزر کت اوزر کت

10b

از روی جان فایز است و فایز است و فایز است
 هر کتی صفتی از فایز و کتای فایز کت کت کت
 بوزر کت که در عصر نوز و اوزر کت اوزر کت
 نوبت اوزر کت که نوبت اوزر کت اوزر کت
 نوبت اوزر کت که نوبت اوزر کت اوزر کت
 نوبت اوزر کت که نوبت اوزر کت اوزر کت
 نوبت اوزر کت که نوبت اوزر کت اوزر کت
 نوبت اوزر کت که نوبت اوزر کت اوزر کت
 نوبت اوزر کت که نوبت اوزر کت اوزر کت
 نوبت اوزر کت که نوبت اوزر کت اوزر کت
 نوبت اوزر کت که نوبت اوزر کت اوزر کت
 نوبت اوزر کت که نوبت اوزر کت اوزر کت

11a

بیایزین بیوه جوان در سبب مضمون بپصد
 بگریه لطف بطاقت انصاف را بفرست
 این بخت آینه ایست که نصف
 نفس انصاف ابعاد اسطرخه
 هیچ زلفه معنی خلقی نمی بخشد
 بیایزین بیوه جوان در سبب مضمون بپصد
 بگریه لطف بطاقت انصاف را بفرست
 این بخت آینه ایست که نصف
 نفس انصاف ابعاد اسطرخه
 هیچ زلفه معنی خلقی نمی بخشد
 بیایزین بیوه جوان در سبب مضمون بپصد
 بگریه لطف بطاقت انصاف را بفرست
 این بخت آینه ایست که نصف
 نفس انصاف ابعاد اسطرخه
 هیچ زلفه معنی خلقی نمی بخشد

بیایزین بیوه جوان در سبب مضمون بپصد
 بگریه لطف بطاقت انصاف را بفرست
 این بخت آینه ایست که نصف
 نفس انصاف ابعاد اسطرخه
 هیچ زلفه معنی خلقی نمی بخشد
 بیایزین بیوه جوان در سبب مضمون بپصد
 بگریه لطف بطاقت انصاف را بفرست
 این بخت آینه ایست که نصف
 نفس انصاف ابعاد اسطرخه
 هیچ زلفه معنی خلقی نمی بخشد
 بیایزین بیوه جوان در سبب مضمون بپصد
 بگریه لطف بطاقت انصاف را بفرست
 این بخت آینه ایست که نصف
 نفس انصاف ابعاد اسطرخه
 هیچ زلفه معنی خلقی نمی بخشد

14b

15a